

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ психіатрії XXI століття

За матеріалами VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Психіатрія XXI століття: глобальний вплив на сучасне суспільство та нові практики на місцях» (25–27 листопада 2020 р., Київ, Україна)

Цьогоріч 25–27 листопада відбулася VIII Міжнародна науково-практична конференція «Психіатрія XXI століття: глобальний вплив на сучасне суспільство та нові практики на місцях», співорганізатором якої став Інститут психіатрії Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Через карантинні обмеження захід проходив в онлайн-режимі з трьома студіями в Конгрес-готелі «Пуша». У конференції за підтримки низки державних установ, міжнародних організацій, навчальних закладів, наукових інституцій, громадських організацій та відповідно до Реєстру зборів, Конгресів, Симпозіумів та Науково-практичних конференцій Міністерства охорони здоров'я України взяли участь понад 900 учасників. Однією з основних сесій заходу стало відкриття 26 листопада 2020 р. Національного підрозділу ISSUP Україна (Міжнародного товариства професіоналів у сфері профілактики та вживання психоактивних речовин). У лончі ISSUP Україна взяли участь 439 учасників з України та 59 країн світу. Його відкриття — одна з найяскравіших подій конференції, яка стала визначальною завдяки участі шановних спікерів.

Брайан А Моралес (США), керівник відділу боротьби з наркотиками, Управління глобальних програм та політики, INL бюро при Державному департаменті США, «Зниження попиту на наркотики: запобігання, лікування та відновлення: чому і як ми турбуємось?»

У своїй доповіді Брайан А Моралес зазначив, що Україна є однією з п'яти пріоритетних країн для подальшої співпраці у боротьбі з наркотиками. Згідно з даними Всесвітньої доповіді про наркотичні засоби (UNODC World Drug report) — щорічного видання Управління Організації Об'єднаних Націй із наркотиків і злочинності, де аналізують ринкові тенденції та представляють статистику щодо ринків наркотичних речовин, 2013 р. кількість людей, які вживали наркотики, зросла з 210 до 269 млн порівняно з 2009 р. Якщо ці цифри порівнювати у відсотках, то у світі їх кількість збільшилась із 4,8 до 5,3 %. Зокрема, урбанізація стала одним із чинників, що сприяє такому зростанню, оскільки люди в містах вживають наркотичні речовини частіше ніж у селах. Підвищення рівня доходу також часто асоціюється зі збільшенням вживання психоактивних речовин, хоча вища захворюваність виявляється саме серед найбідніших верств населення. Крім того, як зауважив доповідач, нині зростає ринок психоактивних речовин, які не перебувають під міжнародним контролем.

Тривожним фактом також є недостатність ресурсів, які дають змогу адекватно відповідати на всі наявні виклики та запобігати новим. Суттєвою загрозою наразі є повільна адаптація науково-доказових практик. Адже має вплив на всі основні аспекти нашого буття: громадську безпеку; виготовлення наркотиків та їх трафік; соціальний розвиток дітей; інфекційні захворювання та психічне здоров'я; організовану злочинність; корупцію; відмивання грошей; тероризм і соціальний бунт; економічний розвиток; управління країною. Натомість доброю новиною є наявність науково-обґрунтованих валідизованих інструментів, які готові до застосування. Проведені протягом 70 років дослідження психоактивних речовин представили достовірні дані у сферах превенції та лікування. Не у всіх, хто вживає наркотичні речовини, розвивається залежність. Профілактика вживання наркотиків і лікування розладів, що виникають внаслідок цього можлива. Останнє є так само ефективним, як і лікування інших хронічних захворювань, як і процес відновлення. Щоб боротися із цими викликами, треба розвивати та об'єднувати зусилля персоналу, професіоналізувати послуги, підвищувати їх якість, будувати мережі та спільноти, впроваджувати системний підхід для аналізу та боротьби з перешкодами.

Джоанна Тревіс-Робертс (США), виконавча директорка Міжнародного товариства професіоналів у сфері профілактики та вживання психоактивних речовин (ISSUP) «Роль ISSUP у світі».

ISSUP — глобальна неурядова організація, яка нині налічує понад 16 тис. членів зі 167 країн. Її метою є підтримка професійного розвитку у сферах профілактики, лікування розладів, що виникають внаслідок вживання психоактивних речовин, поширення науково-доказової політики та практики. Сьогодні ця організація об'єднує всіх, хто працює у сферах чи цікавиться зменшенням попиту на наркотичні речовини (дослідників, лікарів, медичних сестер, психіатрів, психологів, студентів, учителів, волонтерів, членів сімей, працівників правоохоронних органів та інших).

ISSUP співпрацює з багатьма міжнародними організаціями, як-от: Відділ боротьби з міжнародним обігом наркотичних речовин і правоохоронної діяльності (INL), Управління Організації Об'єднаних Націй (ООН) із боротьби з наркоманією та злочинністю (UNODC), Центр з обміну технологіями у сфері залежностей (ATTC), Міжнародний консорціум університетів для зниження попиту на наркотики (ICUDDR), Всесвітня організація охорони

здоров'я (WHO), Міжамериканська комісія з контролю за зловживанням наркотиками Організації американських держав (CICAD-OAS), Хімічна іонізація за атмосферного тиску (метод виявлення наркотичних речовин) (APCI), Африканський Союз (African Union), що об'єднує 55 держав Африки, правонаступник Організації африканської єдності, Європейський центр моніторингу наркотиків і наркотичної залежності (EMCDDA), Канадський центр із проблем зловживання психоактивними речовинами (CCSA) та інші. Членство в ISSUP є безкоштовним.

Організація поширює інформацію каналами комунікації: цифровим (вебсайт, професійні мережі, соціальні мережі, інформаційний бюлетень); завдяки міжнародним подіям, що поєднують у собі пленарні виступи, тренінги, різні зустрічі; Національними підрозділами ISSUP – на тепер їх 22 і чотири у стані встановлення.

Ольга Мишаківська (Україна), кандидатка медичних наук, регіональна координаторка Національних підрозділів, Міжнародного товариства професіоналів у сфері профілактики та вживання психоактивних речовин (ISSUP) «Роль регіонального координатора Національного підрозділу».

Під час свого виступу пані Ольга представила регіональних координаторів ISSUP, зокрема і відповідального за координування підрозділу в Україні – Джефа Лі. А також розповіла про те, як наразі відбувається взаємодія з Національними підрозділами.

Ігор Куценок (США), професор психіатрії Університету Каліфорнії Сан-Дієго, директор кафедри психіатрії та Центру досліджень злочинності та залежностей, директор Українського і Центрально-Азійського центрів обміну технологіями у сфері залежностей АТТС; віце-президент Міжнародного консорціуму університетів зі зменшення попиту на наркотики «Навчання медицині залежностей у медичній освіті – проблеми та потенційні рішення».

У своїй доповіді Ігор Куценок зауважив, що у світі зазвичай приділяють найбільше уваги лікуванню залежності від психоактивних речовин. Це втручання є суттєво дорожчим, аніж інтервенції, які можна застосовувати саме на ранніх стадіях вживання наркотиків. За науково-підтвердженими даними, 70–75 % населення потребують превентивних заходів щодо вживання психоактивних речовин. Шкідливе вживання спостерігається у 20–25 % населення – на цьому етапі вони потребують застосування коротких втручань. Тоді як у 5–10 % населення розвиваються розлади внаслідок вживання психоактивних речовин, що вимагають відповідного скеровування на лікування. Часто за первинного огляду сімейні лікарі не запитують пацієнтів про вживання психоактивних речовин.

Причинами цього є брак знань і клінічних навичок, негативне ставлення до розладів внаслідок вживання психоактивних речовин, недостатність навчальних програм, які б приділяли увагу вказаним розладам та навчали, як їх правильно оцінювати та вести таких пацієнтів. Викладання, яке комбінує лекційні заняття та практичні зустрічі, має зазвичай найкращий навчальний ефект.

Ірина Пінчук (Україна), директорка Інституту психіатрії Київського національного університету імені Тараса Шевченка, віцепрезидентка Асоціації психіатрів України, директорка Міжнародного центру обміну технологіями

у сфері залежностей (ITTC-Ukraine), керівниця Національного підрозділу ISSUP Україна «Національний підрозділ ISSUP Україна: його роль та можливість в сприянні зниженню попиту на наркотики в Україні».

Під час свого виступу пані Ірина розповіла про процес становлення ISSUP навесні 2019 року. Сьогодні ISSUP Україна працює під керівництвом Інституту психіатрії при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Національний підрозділ в Україні ставить перед собою амбітні цілі: представляти міжнародні та українські спільноти фахівців зі сфери профілактики, вживання та реабілітації розладів внаслідок вживання психоактивних речовин; розробляти та впроваджувати науково-доказову систему знань для підтримки, профілактики, лікування та реабілітації вказаних розладів; забезпечувати доступ до навчання, освіти та сертифікації; пропонувати можливість спілкуватись та брати участь у подіях, що транслюються в онлайн-режимі та на заходах ISSUP.

Цей підрозділ нині налічує 47 членів, про свою діяльність та активності він повідомляє на вебсайті та фейсбуксторінці ISSUP Україна. Сьогодні із 1–17 та 21 курси «Універсального лікувального навчального плану» (UTC) перекладено українською мовою, 20 годин UTC додано до навчальної програми «Психіатрія» для студентів медичних факультетів, а курси UTC 3, 4, 5 – до післядипломної навчальної програми.

Ірина Пінчук запросила також фахівців долучатись до спільноти ISSUP та ставати членами Національного підрозділу ISSUP Україна.

Також у рамках VIII Щорічної міжнародної науково-практичної конференції «Психіатрія XXI століття: Глобальний вплив на сучасне суспільство та нові практики на місцях» пройшов симпозіум, присвячений знахідкам молодих учених. Четвертий курс із досліджень і лідерських навичок для молодих фахівців сфери психічного здоров'я та студентів відбувся за модерациєю відомих науковців України, США та Норвегії. На початку симпозіуму зі вступним словом виступили:

- **Ірина Пінчук**, д-р мед. наук, директорка Інституту психіатрії Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
- **Семен Глузман**, президент Асоціації психіатрів України;
- **Норберт Скокаускас** (Норвегія), д-р мед. наук, професор, голова Міжнародної асоціації дитячої та підліткової психіатрії (WPA).

Зокрема, було представлено короткий екскурс в історію минулих курсів й підбиття підсумків наукової діяльності, після чого зі своїми доповідями виступили молоді вчені. Їхні презентації коментували **Норберт Скокаускас** і **Беннет Левенталь**, професор кафедри дитячої та підліткової психіатрії Психіатричного інституту Л. Портера.

Перший проєкт представив **Андрій Солонський**, фахівець першої категорії Інституту психіатрії Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Тема його дослідження – «Психічне здоров'я користувачів фітнес-трекерів». Доповідач представив модель і результати пілотного дослідження, яке містило вибірку з двох груп. Як зауважив науковець, загалом користувачі фітнес-трекерів виявилися менш толерантними до невизначеності,

більш схильними до іпохондрії, депресії та психастенії. Ті з них, які мали вищу толерантність до невизначеності, не продовжували заняття спортом у період карантину.

Потім виступала **Віолетта Селезньова**, аспірантка економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Ідеєю її роботи є «Трансформація моделі споживчої поведінки в контексті спадкоємності поколінь». Головною метою її наукової роботи, як зазначила авторка, є дослідження тих змін у споживчій поведінці, які додаються з кожним прийдешнім поколінням, саме через появу нового досвіду в покупця. Доповідачка окреслила наступні кроки своєї наукової діяльності та представила очікувані результати майбутньої роботи.

Далі зі своєю науковою працею ознайомила присутніх **Тетяна Одінцева**, аспірантка Київського медичного університету імені О.О. Богомольця. Тема її доповіді — «Психоемоційні розлади та розлади сну в пацієнтів, які хворіють на розсіяний склероз». Мета дослідження: розглянути взаємозв'язок між розладами сну, погіршенням когнітивних функцій, рівнем недієздатності, тривоги та депресії у згаданих пацієнтів. Розповідаючи про здобуті результати, пані Тетяна наголосила на важливості скринінгу та інтервенцій, призначених розладам сну, для підвищення рівня життя таких пацієнтів.

Володимир Хоменко, практичний психолог Ірпінського державного коледжу економіки та права, представив свою працю, яка присвячена «Афірмативній психотерапії в роботі із психічними проблемами ЛГБТК+ колективу, що виникають внаслідок стигматизації». Доповідач зачепив вкрай актуальну тему гендерної ідентифікації особистості та психічного здоров'я ЛГБТК+ спільноти, у якій важливу роль відіграє стигматизація суспільством. Також він акцентував на тому, що схожі дослідження ще не проводили в Україні та запропонував методологічну базу для цього.

Далі із виступом до слухачів звернулася кандидатка наук **Ірина Романова**. Тема її доповіді — «Стратегії психотерапії невротичних розладів у жінок, постраждалих від насильства за ознакою статі». Як зазначила, доповідачка, у жінок, які зазнали насилля, нині зріс рівень соціальної ізоляції та дизадаптації, з'явилися

труднощі як у спілкуванні з колегами, так і близькими родичами. Важливість і нагальність цієї тематики була підмічена і модераторами симпозиуму.

Олексій Костюченко, лікар-психіатр обласної клінічної психіатричної лікарні м. Слов'янська, представив результати своєї роботи на тему «Вплив психоосвітніх програм на рівень дистресу підлітків». Пан Олексій зауважив, що в Україні немає жодного шкільного курикулуму (пакета курсів, зміст яких запропонований і затверджений навчальними інституціями для успішного виховання учнів), у якому містилася б психоедукаційна програма. Очікуваними результатами дослідник бачить зменшення емоційних і поведінкових симптомів стресу внаслідок запровадження такої психоосвітньої програми до шкільного розкладу.

Після виступу молодих вчених **Беннет Левенталь** представив для аудиторії майстер-клас із написання статей до науково-метричних журналів. У стилі компактного гайда пан Беннет розповів молодим ученим про ключові аспекти у виконанні наукової роботи, зокрема зазначив, як вказувати авторство, складати план, викладати здобуті результати та порядок їх подачі. Беннет акцентував також на тому, що вкрай важливо звернути увагу не лише на методологічні критерії у дослідженні, а також на конкретні вимоги певного видання, до якого запланована публікація.

Наприкінці цієї зустрічі шановні модератори мали змогу представити розлогі ґрунтовні відповіді на запитання учасників симпозиуму та надати відповідні коментарі. Групове фото, яке зазвичай роблять наприкінці кожної такої зустрічі, перенесли в онлайн-режим, а отже, традиції було збережено!

Протягом конференції учасники обговорили низку нагальних питань у сфері психіатрії, серед яких: вирішення питань психічного здоров'я під час пандемії; психіатрична допомога в умовах трансформації системи охорони здоров'я; профілактика, діагностика та лікування мультиморбідних розладів та залежностей; психологічний супровід і психотерапевтична допомога в системі паліативної та хоспісної допомоги в Україні; вплив психіатричних класифікацій на розвиток служб психічного здоров'я та ін.

Підготувала **Наталія Атаманчук**

Organized by

WORLD PSYCHIATRIC ASSOCIATION

In collaboration with

UKRAINIAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION

RIMON
Charitable Foundation

WPA REGIONAL CONGRESS

**PSYCHOPATHOLOGY
IN PERIODS OF TRANSITIONS**

**KYIV, UKRAINE
JULY, 7–9, 2021**

www.2021rcp-congress.com

